

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Γενική Ιστορία της Ευρώπης

Κατερίνα Μπρέγιανη

Ιστορία και Ιστοριογραφία: Νεότερες Προσεγγίσεις

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ελληνικό Δημόσιο

ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ιστορία και Ιστοριογραφία: Νεότερες Προσεγγίσεις

Σημείωση

Το ΕΑΠ είναι υπεύθυνο για την επιμέλεια έκδοσης και την ανάπτυξη των κειμένων σύμφωνα με τη Μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Για την επιστημονική αριότητα και πληρότητα των συγγραμμάτων την αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς, κριτικοί αναγνώστες και ακαδημαϊκοί υπεύθυνοι που ανέλαβαν το έργο αυτό.

Copyright © 2008
Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Σαχτούρη 16 & Αγ. Ανδρέου, 26222 Πάτρα
Τηλ.: (2610) 367300 Φαξ: (2610) 361350

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
του τόμου
Ιστορία και Ιστοριογραφία: Νεότερες Προσεγγίσεις

Επιστημονική Επιμέλεια

Μαργαρίτα Δρίτσα

Καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
Ακαδημαϊκή Υπεύθυνη του Προγράμματος Σπουδών
Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό
Συντονίστρια της Θεματικής Ενότητας
Κοινωνική και Οικονομική Ιστορία της Ευρώπης

Συγγραφή

Κατερίνα Μπρέγιαννη

Κριτική Ανάγνωση

Μαργαρίτα Δρίτσα

Καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Γλωσσική Επιμέλεια

Κλεοπάτρα Φάκλαρη

Καλλιτεχνική Επιμέλεια-Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση

Άρτεμις Πετροπούλου

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού
και γενική επιμέλεια των εκδόσεων

ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ

ISBN: 978-960-538-721-1

Σύμφωνα με τον Ν. 2121/1993,
απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική
αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του
με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ: ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΠΑΤΡΑ 2008

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Κατερίνα Μπρέγιαννη σπούδασε Ιστορία στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και στο Πανεπιστήμιο Paris I, όπου το 2000 υποστήριξε Διδακτορική Διατριβή με θέμα Les Banques, l'agriculture et l'Etat. Stratégies de crédit et politique agraire en Grèce, de 1861 à 1940. Εργάστηκε σε ερευνητικά/αρχαιακά προγράμματα ελληνικών τραπεζών (1994-2001) και συνεργάστηκε με την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών (1999-2003). Είναι Ερευνήτρια στο Κέντρο Ερεύνης Ιστορίας Νεώτερου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών και μέλος ΣΕΠ του ΕΑΠ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
-----------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Οι μεγάλες ιστορικές αφηγήσεις	13
---------------------------------------	-----------

Στόχοι	13
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	13
Λέξεις-Κλειδιά	13
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	14

Ενότητα 1.1

Εθνικές και «υπερεθνικές» θεωρήσεις της Ιστορίας	17
--	----

Ενότητα 1.2

Οι «Ευρώπες»	20
--------------------	----

Ενότητα 1.3

Τα κυρίαρχα ιστοριογραφικά ρεύματα του παρελθόντος	23
1.3.1 Ο Ιστορισμός	23
1.3.2 Η Σχολή των Annales	25
1.3.3 Η μαρξιστική προσέγγιση	26
1.3.4 Η έμφαση στην εκβιομηχάνιση	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι «χαμένοι» Ευρωπαίοι	31
-------------------------------	-----------

Στόχοι	31
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	31
Λέξεις-Κλειδιά	31

	Ενότητα 2.1
Η ακίνητη Ιστορία των μεταπολεμικών Annales	32
	Ενότητα 2.2
Η Μικροϊστορία και η Ιστορία της καθημερινότητας	34
	Ενότητα 2.3
Η Πολιτισμική Ιστορία	36

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Από την Ιστορία στις Ιστορίες	39
Στόχοι	39
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	39
Λέξεις-Κλειδιά	39
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	39
	Ενότητα 3.1
Μορφές της εξουσίας σε ιστορική προοπτική	41
3.1.1 Λόγος, θεσμοί, γνώση κατά τον Michel Foucault	41
3.1.2 Η μετανεωτερική θεώρηση και ο «Νέος Ιστορισμός»	42
	Ενότητα 3.2
Νέες προσεγγίσεις παλαιότερων ιστοριογραφικών ζητημάτων	44
3.2.1 Η επιστροφή στην Πολιτική Ιστορία και ο ρόλος του ιστορικού υποκειμένου	44
3.2.2 Ο χώρος και ο χρόνος	46
	Ενότητα 3.3
Έμμεσες και άμεσες πηγές: το αρχείο και το κείμενο	50
Συμπεράσματα.....	54
Δραστηριότητες	55
Απαντήσεις.....	55
Βιβλιογραφία	56
I. Ιστοριογραφία	56
II. Ενδεικτική Ειδική Βιβλιογραφία.....	58

Έθνος.....	58
Ευρώπη.....	59
Η Ευρώπη στους προνεωτερικούς και νεωτερικούς χρόνους.....	59
Λόγος, κειμενικότητα και σχέσεις εξουσίας.....	59
Δίκτυα και ιεραρχικά συστήματα.....	60

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο τόμος που έχετε στα χέρια σας είναι προϊόν της ερευνητικής και συγγραφικής εργασίας της συνεργάτιδας του ΕΑΠ και μέλους ΣΕΠ, κ. Κατερίνας Μπρέγιαννη. Η Θεματική Ενότητα «Γενική Ιστορία της Ευρώπης» περιλαμβάνεται στα υποχρεωτικά μαθήματα του 1^{ου} έτους του προπτυχιακού Προγράμματος «Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό», που προσφέρει η Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου.

Ο σχεδιασμός και τα περιεχόμενα του τόμου ανταποκρίνονται στην ανάγκη να πληρωθεί το κενό που διαπιστώνεται στο εγχειρίδιο που έχει συγγραφεί εδώ και αρκετά χρόνια και διανέμεται στους φοιτητές του ΕΑΠ της συγκεκριμένης Θεματικής Ενότητας. Παράλληλα καλύπτει κενά που εμφανίζονται στην επιστημονική εκδοτική παραγωγή σε θέματα Ιστορίας της Ευρώπης. Απευθύνεται, επομένως, σε ευρύτερο κοινό φοιτητών, διδασκόντων αλλά και γενικότερα σε όσους ενδιαφέρονται για την Ευρωπαϊκή Ιστορία.

Σκοπός του είναι να αναδείξει παλαιότερες και πρόσφατες επιστημονικές προσεγγίσεις του ευρωπαϊκού φαινομένου που αποτελούν το περιεχόμενο του γνωστικού αντικείμενου «Ιστορία της Ευρώπης» και που διαχρονικά έχουν οδηγήσει σε διαφορετικές ερμηνείες της εξέλιξης των θεσμών και των κοινωνιών της ηπείρου. Αναλύονται έτσι η προβληματική των διάφορων «Σχολών» που συγκροτήθηκαν από επιστήμονες ιστορικούς σε διάφορες χώρες της Ευρώπης καθώς και η επίδραση των προσεγγίσεων στην πρόσληψη και κατανόηση του παρελθόντος, στην αντίληψη για τις παρούσες εξελίξεις και τις προοπτικές του μέλλοντος.

Η διάρθρωση του κειμένου ακολουθεί το πρότυπο που έχει υιοθετήσει το ΕΑΠ για τη διάχυση γνώσεων σύμφωνα με τις προδιαγραφές της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Χωρίζεται σε επιμέρους ενότητες, αλλά συνδυάζει και την κλασική επιστημονική δημοσίευση και κριτική παρουσίαση μεγάλου όγκου εργογραφίας με παράθεση της βασικής βιβλιογραφίας που έχει χρησιμοποιηθεί, με υποσημειώσεις για επεξηγήσεις και παραπομπές. Η διάρθρωση αυτή καθώς και οι προτάσεις για Δραστηριότητες, Λέξεις-Κλειδιά και Προσδοκώμενα Αποτελέσματα σκοπό έχουν να βοηθήσουν τους αναγνώστες/φοιτητές να αποκτήσουν όχι μόνον γνώσεις ή ικανότητες κριτικής ανάγνωσης και κατανόησης αλλά και δεξιότητες για τη συγγραφή εργασιών.

Ένας από τους κυριότερους στόχους του βιβλίου είναι επίσης να μην αποτελεί μοναδικό σύγγραμμα για τη διδασκαλία, αλλά να προωθή τη συνδυαστική ανάγνωση και ενημέρωση, τόσο με το προϋπάρχον εγχειρίδιο όσο και με τα υπόλοιπα βιβλία που διανέμονται από το ΕΑΠ, καθώς και προαιρετικά και συμπληρωματικά με τα έργα που προτείνονται από τη συγγραφέα. Το συγκεκριμένο

γνωστικό αντικείμενο είναι σύνθετο, περίπλοκο, εξαιρετικά πλούσιο σε εξελίξεις, οι οποίες έχουν οδηγήσει συχνά σε αμφιλεγόμενες ερμηνείες για το μετασχηματισμό κοινωνιών, συσσωματώσεων, τη δημιουργία θεσμών και τη δράση συλλογικών υποκειμένων και ατόμων, την επίδραση, τέλος, νέων ιδεών. Η Ιστορία είναι και αυτή εξελισσόμενη επιστήμη που υπάγεται σε διαφορετικές μεθόδους, καθοδηγητικές αρχές, διαρκή εμπλουτισμό πηγαϊκού υλικού και ποικίλες άλλες επιδράσεις από το ευρύτερο περιβάλλον. Η παρουσία των ιστοριογραφικών συζητήσεων ειδικά για τα ευρωπαϊκά θέματα στην πρόσφατη ελληνική επιστημονική εκδοτική παραγωγή δε φαίνεται να είναι επαρκής. Το παρόν έργο, μαζί με το προϋπάρχον εγχειρίδιο και τα άλλα βιβλία που επίσης διανέμονται από το ΕΑΠ, συγκροτούν τον πυρήνα του αρχικού απαραίτητου εξοπλισμού των φοιτητών του ΕΑΠ για τη μελέτη της Ιστορίας της Ευρώπης.

Μαργαρίτα Δρίτσα
Καθηγήτρια Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας της Ευρώπης
Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο